

MEZRA GÖLÜ (KILIÇKAYA-YUSUFELİ-ARTVİN) VE YÜZEN ADALARI

Lake Mezra (Kılıçkaya-Yusufeli-Artvin) and Its Floating Islands

İhsan BULUT*
İbrahim KOPAR**
Mehmet ZAMAN***

ÖZ

Mezra Gölü ve yüzen adaları, Karadeniz Bölgesi'nin Doğu Karadeniz Bölümü'ndeki Artvin iline bağlı Yusufeli ilçesinin Kılıçkaya beldesi sınırlarında kalmaktadır. Yüzey alanı 2495 m² olan Mezra Gölü'nde toplam 8 adet yüzen ada bulunmaktadır. Bu adalardan 6'sı sürekli ve bağımsız hareket ederken ikisi grup adalardan oluşmaktadır. Oluşum süreci hala devam eden grup adalar büyük kütlelerden oluştuğu için sınırlı hareket imkânına sahiptir. Gözlerden uzak doğal ortamıyla Mezra Gölü gibi sulak alanların hidrografik değeri dışında ornitolojik önemi de vardır. Nitekim Mezra Gölü'nün yer aldığı Yukarı Kelkit-Çoruh Oluğu Yöresi, Kafkasya'dan göç eden yırtıcı ve diğer göçmen kuşların geçiş güzergâhında kalmaktadır. Kontrolsüz şekilde turizme ya da diğer insani faaliyetlere açılacak bu türden doğal oluşumların plansız ve dikkatsiz bir kullanımdan dolayı zarar görmesi söz konusudur. Bu nedenle sahanın ekosistem çeşitliliğine dair bir strateji geliştirilmeli ve eylem planı hazırlanarak buna göre hareket edilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Yüzen ada, Sulak Alan, Kılıçkaya, Yusufeli, Artvin.

ABSTRACT

Lake Mezra and its floating islands are located within the borders of Kılıçkaya, Yusufeli, Artvin, which is in the Eastern Black Sea Part of the Eastern Black Sea Region. There are eight floating islands on the lake, whose surface area is 2495 m². Six of these islands move perpetually and independently while two of them remain as group islands. Because these islands, whose formational process is still going on, are made up of big masses, they have a limited capability of movement. Such wetlands as Lake Mezra, which are located in secluded places, have not only hydrographical but ornithological value. The Upper Kelkit-Çoruh Area, where Lake Mezra is, is in the route of raptors and other migratory birds migrating from the Caucasia. If such natural formations are opened to tourism or other human activities in an uncontrolled and unplanned manner, they will be harmed. Therefore, a strategy relating to the ecosystem diversity of the mentioned area must be developed; an action plan must be prepared and implemented.

Key Words: Floating Islands, Wetland, Kılıçkaya, Yusufeli, Artvin.

* Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Elmek: ihsanbulut@hotmail.com

** Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Elmek: ikopar@atauni.edu.tr

*** Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Elmek: mzman@atauni.edu.tr

1. Giriş

Yüzen adalar konusundaki detaylı çalışmalar oldukça yakın bir zamanda başlamıştır. Başlangıç öyküsü, şekli, gelişmesi ve genişlemesi belki yol hikâyeleri, memleket hikâyeleri güzelliğinde olan bu çalışmaların boyutları yöresel, bölgesel, ulusal ve uluslararası şekilde derinleşerek genişlemektedir. Eklenen her yeni çalışmayla yüzen adalar konusu coğrafya literatüründe yerini almaktadır. Arazi etütleri yaklaşık 13 yıl öncesine dayanan çalışmalar Solhan Turnalar (Bingöl) örneği ile başlamış olup, bugün yüzen ada bulunan il sayımız 15'i bulmuştur. Bu kavramı bilim alanına taşımak oldukça uzun ve zorlu bir süreci de beraberinde getirmiştir. Türkiye Coğrafyası'nda yeni tanınan bu kavrama başlangıçta çekimsiz yaklaşımlar olmuşsa da son yıllarda Türk Coğrafya kamuoyu, yerel yönetimler, üniversiteler, yazılı ve görsel basın konuyu kavramış ve ardından yoğun ilgi ve destek gelmeye başlamıştır.

Yüzen ada kavramıyla ilgili gerek terminolojik, gerekse bilimsel anlamda yeterli kaynağın olmadığı ülkemizde, ilk olma özelliği gösteren araştırmaların (Duzer., 2001; Girgin ve Bulut., 2001; Girgin ve Bulut., 2003; Duzer., 2004-2006-2009, John ve diğ., 2009) ardından çok sayıda yüzen adanın olduğunun anlaşılması ve ilginin bu konuya yoğunlaşması (Bulut ve diğ., 2008; Bulut ve diğ., 2009), ülkemiz coğrafyası açısından son dönemdeki memnuniyet verici bir gelişmedir. Bu çalışmalara Çorum, Denizli, Rize, Sivas ve Giresun ilindeki çalışmalar da (Bulut ve Hadimli., 2010; Bulut ve Kantürk., 2010; Bulut ve Girgin., 2010; Bulut ve diğ., 2011) eklenmiştir. Kuşkusuz akademisyen coğrafyacıların sayıca daha çok ve ülke geneline daha eşit bir şekilde dağılmış coğrafya öğretmenlerinin yüzen adalar konusunda daha geniş gözlem ve araştırma imkânlarına sahip olduğu gerçeği ve görev yaptıkları yörelerin coğrafi özellikleri yanında yeni coğrafi keşiflere ulaşmada esas kaynaklarımız oldukları bir gerçektir. Bu konuda olduğu gibi yerel nüfusun bilgilendirmesiyle ilgi çekici yeni çalışma konularının ortaya çıkması mümkün olacaktır.

Bu makalede tanıtılan Mezra Gölü ve yüzen adaları, Karadeniz Bölgesi'nin Doğu Karadeniz Bölümü'ndeki Yukarı Kelkit-Çoruh Oluğu Yöresi'ndeki Artvin iline bağlı Yusufeli ilçesinin Kılıçkaya beldesi sınırlarında kalmaktadır. Kabaca 41°31'00" doğu ve 40°41'00" kuzey enlemleri üzerinde yer alan göl Yusufeli ilçe merkezine 20 km, Kılıçkaya belde merkezine ise 5 km uzaklıktadır (Şekil 1). Kılıçkaya beldesine ait mezra yerleşmesine adını veren göl, küçük büyüklü 6 sı bağımsız 2 si de grup ada olmak üzere 8 yüzen adaya ev sahipliği yapmaktadır. Ornitolojik önemi de bulunan göl, Kafkasya ile Anadolu arasında yırtıcı ve diğer göçmen kuşların geçiş koridoru durumundaki kuş göç yolu üzerinde bulunmaktadır.

Şekil 1. Araştırma Sahasının Lokasyon Haritası

Saha ve yakın çevresindeki yol güzergâhları üzerinde göl ve içindeki yüzer adaların dışında doğal (Tortum Gölü, Tortum Şelalesi, Tortum Boğazı vb) ve beşeri (Öşvank Kilisesi, Sapaca, Kirazlı, cevizli, Üngüzek (Ağcakale) kaleleri, tarihi ambarlı-eyvanlı Uzundere evleri, Murat Dağı, Güllü Bağdat, Kemerli Dağ ziyaretgâhları gibi) başka pek çok turizm imkân ve kaynakları yer almaktadır.

Araştırma sahası dağlık bir yörede bulunmasına rağmen Yusufeli-İspir karayoluna oldukça yakın olması ve göle kadar ulaşan bir yolun bulunması nedeniyle ulaşım sorunu bulunmamaktadır.

Bu çalışmanın asıl amacı yüzen ada kavramına yeni örnekler ekleyerek kavrama derinlik kazandırmak ve tanıtmaktır. Buna ek olarak doğa eğitimi ve korumasının önem kazandığı çağımızda yeni hassas yörelerin dikkatlere sunulması ve tanıtılmasıyla ülkemizde giderek çeşitlenen turizm aktiviteleri ve yörelerin desteklenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda Mezra Gölü ve yüzen adalar konusu 07-10 Eylül 2011 tarihinde gerçekleştirilen uluslararası katılımlı ulusal Coğrafya kongresinde sunulmuş ancak bildiriler kitabı çıkarılamamıştır. Bundan bir yıl sonra bildiri metni Prof. Dr. İhsan BULUT editörlüğünde 2012 yılında hazırlanan Türkiye'nin Yüzen Adaları Türkiye Coğrafyası'nda Yeni Bir Kavram başlıklı kitapta bölüm olarak yayımlanmıştır. Ancak yayımlanan kitabın sınırlı

sayıda basılması yüzünden, konudan daha az okuyucunun haberdar olacağı endişesiyle, makalenin bu defa da revize haliyle hakemli bir dergide yeniden yayınlanmasının daha uygun olacağı düşünülmüştür.

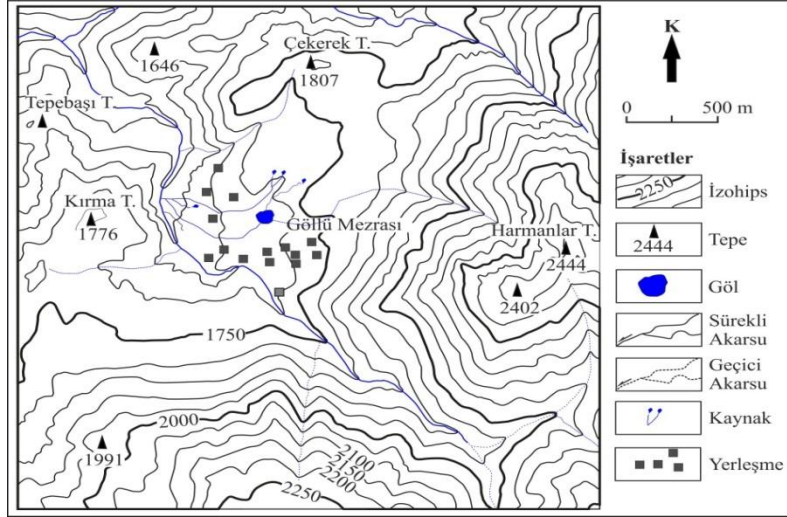
II. Mezra Gölü ve Yakın Çevresinin Doğal Ortam Özellikleri

Göllü Mezra yöresi Kuzey Anadolu orojenik kuşağında kabaca kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda uzanan Mescit-Yalnızçam silsilesi üzerinde yer almaktadır. Alp orojenik hareketleriyle kıvrılan ve yeni tektonik hareketlerle yüksekliği daha da artan saha, Kretase'den sonra denizel etkiden kurtularak su üstüne çıkmış ve yükseltisi 3000 m'yi aşan dağlık bir yapıya kavuşmuştur (Atalay ve diğ., 1985; 25). Hemen güney-güneydoğuda Erzurum depresyonu (1550 m) ve kuzeyde derin yarılmış Çoruh vadisi arasında yer alan Mescit-Yalnızçam silsilesinin yükseltisi Mescit Dağı'nın zirvesinde 3230 m'ye ulaşmaktadır. Çoruh vadisinin kuzeyinde ise Rize Dağları (Kaçkar Dağı; 3932 m) uzanmaktadır.

Mezra Gölü'nün yer aldığı saha oldukça dağlık bir görünüme sahiptir. Birçok geçici akarsu tarafından parçalanarak dar ve derin vadi sistemleri oluşturulmuştur. Sahada yamaç eğim değerleri oldukça yüksektir. Bu durum ve heyelan oluşturan diğer şartların uygun olması heyelan gelişimini kolaylaştırmış ve sahada buna bağlı yeni yükselti ve eğim koşulları ortaya çıkmıştır.

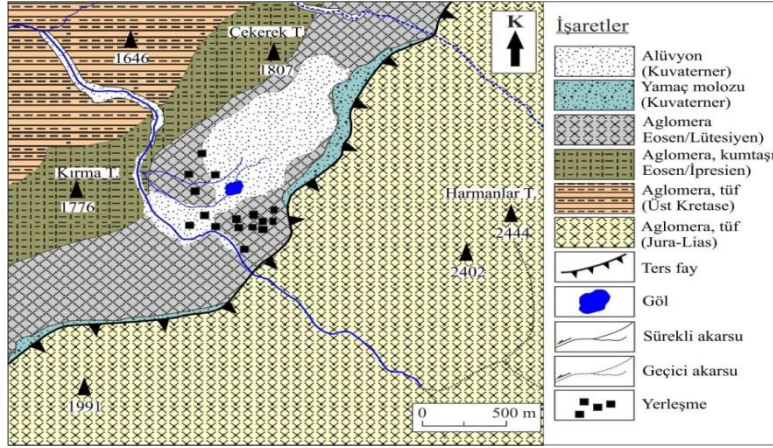
Saha yer şekilleri bakımında oldukça zengin bir potansiyele sahiptir. Bunlar arasında farklı aşınmayla oluşmuş tepeler, dar ve derin vadiler, yüksek eğim değeri gösteren yamaçlar, eski ve yeni heyelanlar, keskin sırtlar, aşınım yüzeyleri, yapısal düzlükler, küçük birikinti konileri ve fay diklikleri sayılabilir.

Mezra Gölü çevresinde reliefin genel görünümüne bakıldığında KD-GB doğrultulu Harmanlar T. (2444 m) sırtından başlayarak güneydoğudan kuzeybatıya doğru alçaldığı ve nihayetinde Çoruh'a bağlanan Kılıçkaya dere vadisine kenetlendiği görülür. Arızalı görünüme sahip olan saha farklı yükseltiye sahip tepeler tarafından kuşatılmıştır. Nitekim kuzeybatıdaki tepelerin yükseltileri 1650-1850 m'ler (Kırma T.1776 m ve Çekerek T. 1807 m) arasında değişen değerlere sahip iken, güneydoğuda 2400 m'yi (Harman T. 2444 m) aşmaktadır (Şekil 2).

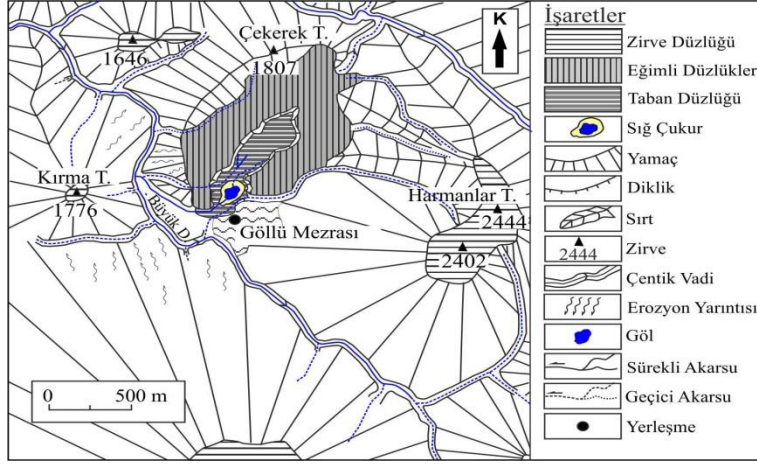
Şekil 2. Göllü Mezra ve Yakın Çevresinin Topografya Haritası.

İnceleme alanında Jura, Kretase ve Eosen yaşlı kayalar yüzeylenmektedir (Baydar ve diğ., 1969: 13-53). Litolojik bakımdan sadelik gösteren bu kesimde aglomera, tuf, kumtaşı gibi formasyonlar yer almaktadır (Şekil 3). Göl, Eosen aglomeraları diskordant şekilde örten eski ve yeni alüvyonlar üzerinde bulunmaktadır. Yereyin nispeten iyi tutturulmamış (zayıf çimentolu) aglomera, tuf gibi volkanik materyallerden meydana gelmesi erozyonel süreçlerin ivmesini artırmış ve bu yüzden akarsularla hemen her yerde derin şekilde yarılarak son derece sarp yamaçların oluşmasını sağlamıştır. Sahadaki vadilerin hala güçlü şekilde yarılmaya devam ettiği görülmektedir. Tektonik bakımdan sahada en dikkat çeken makro tektonik yapı kuzeybatı-güneydoğu doğrultulu Mezra Gölü ters fayıdır. Faylanma neticesinde Jura (Lias) yaşlı aglomera ve tüfler, Eosen (Lütesiyen) birim üzerine itilmiştir (Şekil 3).

Şekil 3. Göllü Mezra ve Yakın Çevresinin Jeoloji Haritası (Baydar ve diğ., 1969'dan kısmen değiştirilerek).

Bindirme düzlemi boyunca meydana gelen çukurluk Göllü Mezra'nın GD sundaki Harmanlar Tepe (2444 m)' den heyelan ve flüviyal süreçlerle taşınan volkanik kum ve çakıllarla doldurulmuştur. Hala gölün bulunduğu hafif eğimli (1° - 3°) düzlük sedimantasyona maruz kalmaktadır. Dolgu materyalinde oluşan oturma sonucunda şimdiki göl sularının biriktiği çukurluk meydana gelmiş olmalıdır (Şekil 4). Kabaca 1650-1700 m izohipsleri arasında kalan gölün oluşumunda muhtemelen eski bir heyelanın da rolü bulunmaktadır. Nitekim heyelana kanıt teşkil edecek hususlardan bazıları arasında; gölün bütünüyle kum, kil, çakıl gibi alüviyal unsurlar üzerinde yer alması, Çekerek ve Harmanlar Tepe tarafında sızıntı şeklindeki kaynakların bu alüvyonlar içinde kaybolması ve zeminin suya doygunluk derecesini yükseltmesi, göl alanının küçük olması (2495 m^2), fazla derin (maksimum 2,5 m) olmaması gösterilebilir. Hâlihazırda Harmanlar Tepe GD'sundan kaynağını alarak göl istikametinde akan mevsimlik bir akarsu gölün hemen ayakındaki depoları boşaltmakta ve buna bağlı olarak zeminde akma ve kayma yapıları oluşturmaktadır. Kütlelerin göl tarafındaki zeminde çekme çatlaklarının varlığı kütlelerin hareketliliğine işaret sayılabilir. Nitekim akarsuyun, heyelan kütlelerinin hareketi yönünde güneybatıya doğru ötelenmiş olması da dikkat çekicidir. Bu verilerin yanında zaten sahanın morfolojik görünümü de eski bir heyelanı işaret etmektedir.

Şekil 4. Gölü Mezra ve Yakın Çevresinin Jeomorfoloji Haritası.

Sahada dağlık kesim ile derin yarılmış vadiler arasında iklim ve vejetasyon bakımından bariz farklılıklar vardır. Nitekim Çoruh vadisinde yer alan Yusufeli meteoroloji İstasyonu verilerine göre yıllık ortalama sıcaklık 15°C , yıllık ortalama yağış ise 256 mm 'dir. Yaklaşık 1000 m den daha derin yarılmış Çoruh vadisinden dağlık kesime geçildiğinde doğal olarak yıllık ortalama sıcaklıklar 3°C ye kadar düşmekte buna karşılık yağış değerleri kademeli şekilde artarak 2000 mm hatta 2200 mm 'ye kadar çıkmaktadır.

İnceleme alanında orman vejetasyonunun asıl üyelerini sarıçam (*Pinus sylvestris*), meşe (*Quercus dschorochensis*), ardıç (*Juniperus oxycedrus*) gibi türler oluşturmaktadır. Çalı formasyonu olarak gül (*Rosa canina*), alıç (*Crataegus orientalis*), *Jasminum fruticans*, *Rhamnus pallasii* gibi kurakçıl türlerin egemen olduğu görülür (Atalay ve diğ., 1985: 64). Ormanların tahrip edilerek ekolojik dengenin bozulduğu kesimlerde ise antropojen steppe özgü çeşitli ot türleri yer almaktadır. Özellikle Harmanlar Tepe ve güneyindeki dağlık sahada orman formasyonu yoğunlaşmaktadır. Yüksek kesimlere doğru ise alpin çayırlar ve çiçekli ot katına geçilmektedir. Gölün bulunduğu sahada ise gövde çapı $1-1,5\text{ cm}$, boyu 4 m ye yaklaşan adi kamış (*Thypha*) türlerinden *Phragmites australis* yer almaktadır. Tohumları kuşlar için önemli bir besin kaynağı olan kamışların yörede başka herhangi bir kullanım alanı bulunmamaktadır.

Gölü Mezra ve yakın çevresinde sarıçamların altında kahverengi orman toprakları, göl sahasında alüviyal ve koluviyal topraklar görülmektedir. Harmanlar Tepe ile kuzeydoğudaki Kıрма T. (1776 m) ve Çekerek T. (1807 m) civarında

aglomera ve tüfler üzerinde taşlı, çakıllı ve kumlu topraklar (regosoller) yayılış göstermektedir. Bunların yanı sıra taşlık ve kayalık sahaların toprak alanında önemli yer tuttuğunu belirtmek gerekmektedir. Sahanın dışında kalan yüksek zirvelere geçildiğinde yüksek dağ-çayır toprakları yüzeilenmektedir.

Çoruh hidrografik havzası içinde yer alan inceleme alanında çok sayıda sürekli ve geçici akarsu yer almakta ve bunlar yamaç kaynaklarıyla beslenmektedir. Yüzen adaların yer aldığı gölün güneyindeki Harmanlar Tepe ile Çekerek Tepe tarafında yer alan birkaç yamaç kaynağından beslenen cılız akarsular göle ulaşarak gölü beslemektedir. Ayrıca gölün beslenmesinde yağmur sularının da önemli katkısı vardır. Gölün gideğeni durumundaki Mezra dere Büyük dere aracılığıyla sularını Çoruh'a drene etmektedir.

III. Beşeri Çevre Özellikleri

Mezra Gölü ve çevresi doğal ortamın elverişsizliği yüzünden yeterince beşeri görünüme sahip değildir. Tortum Çayı vadisinden ve Kılıçkaya-Tortum karayolundan kuş uçuşu 3 km mesafede bulunan geçici Mezra yerleşmesi ve meskenlerden oluşan bir alanda olması şaşırtıcı olsa da bu durum Yusufeli ilçesinde yerleşme, nüfus, ekonomik faaliyetlerin genel karakterine uygun düşmektedir (Tıraş, 1994; 137).

Mezra yerleşmesinde kısıtlı ve geçime yönelik olarak küçük parsellerde patates, arpa, buğday üretimi yapılmaktadır. Ayrıca kıl keçisi ve koyun besleyiciliği şeklinde hayvancılık faaliyetleri vardır.

Mezra yerleşmesindeki konutlarda hemen her tür yapı malzemesine yer verilmiştir. Ancak taş kullanımı ve çatı örtü gereci olarak galvanize sac kullanımının yaygın olduğu görülmüştür. Bu husus hem Kılıçkaya'ya yakınlığın hem de ulaşım kolaylığının bir sonucudur. Çatıların örtülmesinde sac örtü gerecinin kullanılması bu yükseltide yağışların arttığının bir göstergesidir. Yerleşmedeki sadece 5-6 konutun çatısında kiremit kullanılmıştır. Bunlar da genellikle eski Mezra konutlarıdır.

Mezra ve konutların dışındaki beşeri (kültürel) görünüm, yükselti nedeniyle yerleşmeden yoksun geniş alanlar, niteliksiz ve çok belirgin olmayan arazi yolları, hayvan sulakları, gölalanı kenarında söğüt ve kavak ağaçlarından oluşan zayıf ağaçlandırma belirtileri ile hayvan yatakları ve otlatma alanlarından ibarettir. Göl çevresindeki çayırardan da kısmen ot temini için yararlanılmaktadır. Yani arazinin doğal yapısı insan etkilerinden büyük oranda korunmuştur.

Göl ve yüzen adalar ile ilgili en ufak bir bilginin ve bilgilendirmenin olmadığı yörede herhangi bir beşeri çevre düzenlemesi, korunması, tanıtımı ve diğer çabalara rastlamak mümkün değildir. Göl alanının mevcut durumuyla gelecek nesillere aktarılabilir doğal bir miras olarak korunması mümkündür.

Önerilerimiz bu noktada tanıtımın sağlanması, kolay ulaşım imkânının oluşturulmasıyla birlikte mutlak korumanın ve dokunmadan izlemenin sağlanmasından ibarettir. Çünkü yöre doğal bir habitat olup, pek çok nadir sürüngen, kuşlara (akbalıkçıl, ördek, turna vs.), ve sucul bitki türlerine ev sahipliği yapmaktadır. Bu anlamda Ramsar Sözleşmesi hükümlerince önemli bir kuş üreme, beslenme ve barınma alanı olarak da değerlendirilmesi olasıdır.

VI. Yüzen Adaların Oluşumu

Çeşitli derinliklere sahip göllerin yüzeyinde adeta bir sal gibi hareket eden bloklara yüzen ada (Floating island) denir. Yöreden yöreye değişmekle birlikte bu gibi oluşumların farklı isimlerle bilindiği bir gerçektir. Yüzen adalara verilen yerel isimlerin başında; hopal, hopa, kopuk, gezen ada, saz ada, sazak gelmektedir (Girgin ve Bulut, 2003: 189). Yüzen blok, bataklık ve göllerin kenarlarındaki rizumlu bitkilerin bir ağ gibi ördüğü kafeslerin zamanla inorganik (kum, silt, kil vs) ve organik (kök, gövde, yapraklar vs.) unsurlar tarafından doldurulmasıyla oluşan farklı kalınlıklardaki kütlelerden oluşmaktadır.

Genelde dairesel ya da oval formlu bloğun yüzmesi, oluşumun ilerleyen safhalarında ana gövdeden kopması ve serbest kalmasıyla gerçekleşmektedir. Yüzen bloğun % 45–60'ı organik, geriye kalan bölümü ise anorganik unsurlarla oluşturulduğu için hafiftir. Suda kolaylıkla asılı kalabilmektedir. Üzerindeki bitki örtüsü rüzgârda yelken görevi görmekte ve rüzgâr yönüne göre bloğu sürüklemektedir. Kütle büyüklüğü hareket hızını doğrudan etkileyen bir olgudur. Ayrıca kütlelerin tek ya da gruplar halinde olması da hareketin tipini belirlemektedir. Kütleler genelde döner yol almakta olup bunda rüzgârın esme yönünün sık sık değişmesi rol oynamaktadır. Göl içinde sürekli olarak hareket halinde olan blok zamanla kıyıya ulaşmakta, rüzgârın şiddetli estiği havalarda adeta kıyıya çarpmaktadır. Bu çarpma yüzünden bütün blokların kenarları kütleleşmiştir. Blokların üzerindeki bitkilerin insanlar tarafından kesilmesi blok hareketi için önemli bir sorundur. Ayrıca blokların üzerine çıkılması ve toprağın çiğnenmesi bitki örtüsüne zarar vermektedir. Yüzen bloğun en iyi hareket imkânı bulunduğu yerler genellikle gölün derin kesimleridir. Su seviyesinin azalması kazık köklerin zemine sürtünmesine veya köklerin tabana tutunmasına neden olduğu için adanın hareketi kısıtlanmakta veya tamamen durmaktadır.

V. Mezra Gölü ve Yüzen Adalar

Mezra Gölü araştırma sahasının en önemli hidrografik unsurlarından biridir (Fotoğraf 1). Kabaca 1650-1700 m yükseltileri arasında yer alan göl, doğu ve güneyinden debisi yaz sonu sonbahar başlarında azalan ancak sürekli olarak akan kaynaklarla beslenen sürekli göl özelliği taşımaktadır. Bilhassa kaynak suları gölün sıcak dönemde kurumasını engellemektedir. Bununla birlikte göl esas olarak yağmur ve kar sularıyla beslenmektedir. Gölün fazla suları güneybatıya doğru bir gideğenle Büyük dereye drene olmakta, Büyük dere de Kılıçkaya beldesinden geçerek Çoruh Nehri'ne kavuşmaktadır.

Gölün yüzey alanı beslenmenin fazla olduğu ilkbaharda biraz daha genişlemekte fakat beslenmenin azaldığı Haziran-Eylül döneminde daralmaktadır. Maksimum seviye döneminde (Mayıs) yapılan ölçümlerde gölün kısa ekseni 120 m, uzun ekseni 140 m, derinliği ise yaklaşık 2,5 m olarak ölçülmüştür. Gölün tabanı bütünüyle balçıktan oluşmaktadır. Genellikle bataklık özelliği gösteren göl yerinin çevresi yaklaşık 380 m'dir. Gölün yüzölçümü 2495 m², bataklık alanla birlikte gölün toplam alanı ise yaklaşık 8890 m² olarak hesaplanmıştır. Adaları oluşturan kütlerin ortalama kalınlığı 40-70 cm arasında değişmektedir (Tablo 1).

Gölün içinde yüzer durumda biri büyük diğerleri küçük toplam 6 adet kütle bulunmaktadır (Şekil 5). Bu kütlelerin her biri yukarıda belirtildiği gibi farklı büyüklüklere sahiptir. Kütleler su içinde tipik bir ada gibi görüldüğü için tarafımızdan yüzen ada olarak tanımlanmıştır. Yüzen adaların bağımsız olanları görsel ve estetik açıdan daha çekicidir. Ancak adaların bazıları zaman içinde birbirine bitki kökleri tarafından bağlanarak grup adalar oluşturmuştur. Mezra gölünde grup adalara iki örnek bulunmaktadır. Bunlar üzerinde yaptığımız incelemede kütlelerin birbirine iyice kaynaklanmış olduğu ve şu an için ayrılmasının olası gözükmediği tespit edilmiştir.

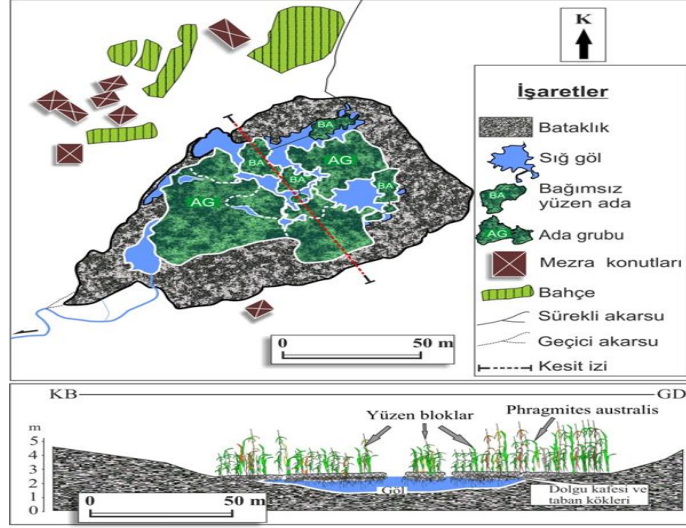
Tablo 1. Göllü Mezra Gölü ve Yüzen Adalara Ait Bazı Özellikler.

Özellik	Değer
Gölün çevresi yaklaşık	370 m
Gölün KD-GB doğrultusundaki uzunluğu	140 m
Gölün KB-GD doğrultusundaki uzunluğu	120 m
Derinlik (yaklaşık)	2,5 m
Bağımsız yüzen ada sayısı	6 Adet
Yüzebilen Grup ada (kısmen kıyı bağlantılı) sayısı	2 Adet
Gölün yüzey alanı (bataklık alan hariç)	2495 m ²
Bataklık dâhil göl sahasının alanı	8890 m ²
Yüzen en küçük bağımsız adanın alanı	12 m ²
Yüzen en büyük bağımsız adanın alanı	249,6 m ²
Adaların kütle kalınlığı	40-70 cm

Fotoğraf. 1. Mezra Gölü ve yüzen adaların yakın plan görünümü.

Adaların hareketinde üzerindeki boyu iki metreyi bulan kamış ve sazların adeta bir yelken gibi rüzgârı karşılamasının rolü büyüktür. Mezra Gölü'nde bu kamışlardan istilacı bir tür olan adi kamış (*Phragmites australis*) bulunmaktadır. Yer yer bunlara su kamışı (*Typha latifolia*) ve hasır sazı (*Juncus* sp.) eşlik etmektedir. Rüzgârın esiş istikametine göre hareket eden adalar kıyıya kadar gelmekte, rüzgârın yön değiştirmesinin ardından yeniden hareket ederek bu kez aksi istikamete yönelmektedir. Bu nedenle adalar sürekli olarak yer değiştirmektedir. Rüzgâr durumuna göre bu hareket sürekli tekrarlanmaktadır. Kıyıdağı girinti ve çıkıntılar kimi zaman adaların sığındığı küçük koylar gibidir. Özellikle rüzgârın sert estiği dönemlerde adalar yan yana gelerek kümelenmekte ve tek parça gibi görünmektedir. Su seviyesinin yükseldiği ve göl içi akıntıların meydana geldiği zamanlarda adalarda kısmi ayrılmalar olmakta ancak birbirine iyice bağlanmış gruplar şartlar ne olursa olsun ayrılmamakta ve birlikte hareket etmektedir.

Şekil 5. Göllü mezradaki yüzen adaların planı ve kesiti.

Test amacıyla adaların üzerine çıkıldığında anorganik ve inorganik dolu kafesler ve kalın kazık köklerden oluşan gövdenin, ağır yükleri bile taşıyabildiği görülmüştür. Bununla birlikte adaların üzerine çıkılmaması ve rüzgârın hareketi yönünde yelken işlevini üstlenerek yer değiştirmeyi sağlayan kamışların kesilmesi gerekmektedir.

Mezra gölündeki yüzen adaların yoğun nüfuslu bir yerleşme alanında olmaması, kışlık yakacak olarak kamış yerine odunun tercih edilmesi, gölün ana yollara uzak olması, yörede saz ile yapılan sepet örücülüğü, hasır gibi el sanatlarıyla uğraşılması, gölün su seviyesinin düşük olması ve yüzen adaların büyük çaplı oluşu nedeniyle Solhan (Bingöl), Zök Gölü (Tortum-Erzurum) örneklerindeki gibi belli mesafelere gidip tekrar dönmeye kabiliyetlerde olmaması nedeniyle yöre halkı tarafından fazla ilgi görmemesi şimdilik adaları tehlikelerden uzak tutmaktadır.

VI. Turizm ve Eko-turizm Potansiyeli

Ülkemiz turizminde alışılmışın dışına çıkmak mevcut turizm sektörümüzdeki yapısal ve bilimsel değişimlerle mümkündür. Doğal ve beşeri kaynaklarımızın çeşitlendirilmesi oranında bölgesel dengesizlikler ortadan kalkacak, kıyılardan içerilere doğru da bir turizm aktivitesi gelişecektir. Bu anlamda yerel bilgilerin ve çalışmaların büyük önemi bulunmaktadır. Bu nedenle yüzen adalar bu çalışmaların en tipik örneklerindedir. Bazen tesadüfler ve sohbetler ilginç

coğrafi keşiflere neden olabilmektedir. Türkiye coğrafyası ayrıntılı yerel çalışmalara daha uzun yıllar ihtiyaç duyacaktır. O zaman çok sayıda doğal unsur ortaya çıkacaktır.

Sonuç

Ülkemizde turizm potansiyeli olan pek çok kaynak değer vardır. Mezra Gölü ve yüzen adaları da bunlardan biridir. Gölün kendisi ve içindeki yüzen adalar henüz yeni yeni tanınmaktadır. Doğayı koruma düşüncesiyle zenginliklerin ve doğal ortamların tanınması ve kamuoyunun dikkatlerine sunulması sürecinde Mezra Gölü gibi sulak alanların sahiplenilmesi gerekmektedir. Nitekim yüzen adalar gibi ülkemizdeki pek çok değer henüz insanlar tarafından bilinmemektedir. Bu amaçla yapılan çalışmayla 1650 m yüksekte toplam 2495 m² alana sahip olan göl ve içindeki yüzen adaların özellikleri ortaya konulmuş, Mezra ve Kılıçkaya beldesi halkıyla görüşmeler yapıp değerlerin önemine dair bilgiler verilmiştir.

Yöre jeoçeşitlilik, biyoçeşitlilik ve kültürel miraslar gibi çekicilikler bakımından önemli bir alandır. Bu bağlamda yapılacak benzer araştırmalar Mezra Gölü'ndeki yüzen adalarda olduğu gibi yeni yeni motifler kazandıracaktır.

KAYNAKÇA

- ATALAY, İ., Tetik, M., Yılmaz, Ö., (1985). Kuzeydoğu Anadolu'nun Ekosistemleri, Ormanlık Araştırma Enstitüsü Yayınları, Teknik Bülten Serisi No: 141, Ankara, 3-130.
- BAYDAR, O., Erdoğan, B., Akyürek, B., Topçam, A., Kengil, R., Korkmaz, B., Kaynar, A., Selim, M., (1969). Yusufeli-Öğdem-Madenköy-Tortum Gölü ve Ersis Arasındaki Bölgenin Jeolojisi, MTA Derleme No: 5202, Ankara.
- BULUT, İ., (Editör), 2012, Türkiye'nin Yüzen Adaları, Türkiye Coğrafyası'nda Yeni Bir Kavram, Atatürk Üniversitesi Yayınları, No:1005, Ed. Fak. Yay. No: 138, Araştırma Serisi No: 114, Erzurum.
- BULUT, İ., Girgin, M., (2010). Gölbül Gölü ve Yüzen Adalar, Tabiat ve İnsan Derg., TTKD Yay., Yıl: 44, Sayı: 1, Ankara, 3-10.
- BULUT, İ., Kopar, İ., Zaman, M., (2009). Karadeniz Bölgesindeki Yüzen Adalara Yeni Bir Örnek: Zökün Gölü Yüzen Adaları (Tortum-Erzurum) Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 8, Sayı: 41, Erzurum, 215-230.
- BULUT, İ.; Hadimli, H., (2010). Altıparmak Dağı Kuzeydoğusundaki Koçdüzü Yaylasında Göller ve Yüzen Adalar, Standard Ekonomik ve Teknik Dergi, Yıl: 49, Sayı: 576, Ankara, 92-101.

- BULUT, İ.; Kantürk, G., (2010). Denizli-Honaz-Yukarıdağdere Köyü Saklıgöl Yüzen Adası, Standard Ekonomik ve Teknik Dergi, Yıl: 49, Sayı: 573, Ankara, 88-92.
- BULUT, İ.; Zaman, M.; Kopar, İ.; Artvinli, E., (2008). Göze Dağı (Yalnızçam Dağları) Kuzeybatısındaki Arsiyan Yaylası'nda Göller ve Yüzen Adalar, Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 8, Sayı: 40, Erzurum, 133-153.
- BULUT, İ.-Karabulut, Y., Zaman, M., Karabulut, E., Akbaba, A., (2011). Gölyanı Yaylası ve Yaylayanı Gölü Yüzen Adası (Yağhdere-Giresun), Standard, Ekonomik ve Teknik Dergi, Yıl:50, Sayı: 585, Ankara, 96-106.
- DUZER, C. V., (2001). Preliminary Note on the Floating Islands of Zacaton Sinkhole, Mexico, Aquaphyte Online, A Newsletter About Aquatic, Wetland and Invasive Plants, Florida.
- DUZER, C. V., (2004). Floating Islands: A Global Bibliography [with an Edition and Translation of G. C. Munz's *Exercitatio academica de insulis natantibus (1711)*] Cantor Press, Los Altos Hills, California.
- DUZER, C. V., (2006). Addenda to Floating Islands A Global Bibliography, Cantor Pres, Los Altos Hills, California, 13-35.
- DUZER, C. V., (2009). Floating Islands Seen at Sea : Myth and Reality, *Ilhas Flutuantes Vistas no Mar: Mito e Realidade*, 110 Anuário do Centro de Estudos de História do Atlântico, Região Autónoma Da Madeira, ISSN: 1647-3949.
- GİRGİN, M., Bulut, İ., (2001). Doğu Anadolu'da Yüzen Adalar, Standard-Çevre ve Çevre Yönetim Standartları Derg., Yıl: 40, Sayı: 474, Ankara, 42-48.
- GİRGİN, M.; Bulut, İ., (2003). Coğrafya'da Yeni Bir Kavram Yüzen Adalar, Türk Coğrafya Kurumu 09-12 Temmuz 2002 Coğrafya Kurultayı Bildiriler Kitabı, Gazi Kitabevi, Ankara, 184-194.
- JOHN, C. M. Sylas, V. P. Joby Paul, Unni, K. S., (2009). Floating islands in a tropical wetland of peninsular India, Springer Science+Business Media B.V, *Wetlands Ecol Manage*, 17: 641-653.
- TC. Başbakanlık Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü (DMİGM) İstatistik Yayın Şube Müdürlüğü, Yusufeli Meteoroloji İstasyonu Arşiv Kayıtları, Ankara.
- TIRAŞ, M., 1994, Bölgesel Coğrafya açısından Bir Araştırma Yusufeli ve Yakın Çevresi'nin Coğrafi Etüdü, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Ana Bilim Dalı (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Erzurum.